

Nota's, op 8 en 27 november 1956 te Bonn gewisseld tussen de Nederlandse Regering en de Duitse Bondsregering, houdende een overeenkomst tot toepasselijkverklaring op het „Land” Berlijn van het in 1951 tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland gesloten Verdrag inzake sociale verzekering, met Slotprotocol, en Tweede Aanvullende Overeenkomst bij dat Verdrag en op 21 december 1956 te 's-Gravenhage ondertekende Vierde en Vijfde Aanvullende Overeenkomst bij genoemd Verdrag

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE
ZAKEN

Nr. 1

Ter griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen: 13 mei 1957.

De wens, dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens de Kamer of door ten minste dertig leden der Kamer te kennen worden gegeven uiterlijk op 12 juni 1957.

's-Gravenhage, 11 mei 1957.

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 60, lid 2, en onder verwijzing naar artikel 61, lid 3, van de Grondwet, de Raad van State gehoord, heb ik de eer U Hoogedelgestreng hiernevens over te leggen de tekst van de 8 en 27 november 1956 te Bonn tussen de Nederlandse Regering en de Duitse Bondsregering gewisselde nota's (*Trb.* 1957, 17), houdende een overeenkomst tot toepasselijkverklaring op het „Land” Berlijn van het in 1951 tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland gesloten Verdrag inzake sociale verzekering, met Slotprotocol, en van de Tweede Aanvullende Overeenkomst bij dat Verdrag, alsmede de tekst van de op 21 december 1956 te 's-Gravenhage ondertekende Vierde Aanvullende Overeenkomst (*Trb.* 1957, 18) en Vijfde Aanvullende Overeenkomst (*Trb.* 1957, 19) bij genoemd Verdrag¹⁾.

Tevens gelieve U Hoogedelgestreng aan te treffen een toelichtende nota bij elk dezer overeenkomsten.

Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, zullen de genoemde overeenkomsten slechts gelden voor Nederland.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.

¹⁾ De *Tractatenbladen* zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden.

Op 1 november 1952 is in werking getreden het op 29 maart 1951 te Bonn tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland gesloten Verdrag inzake sociale verzekering (*Trb.* 1951, 57; zie ook *Trb.* 1952, 133, *Trb.* 1954, 158, en *Trb.* 1956, 137).

Aan dit verdrag ligt ten grondslag het beginsel der gelijkstelling van de wederzijdse onderdanen ten aanzien van elk der nationale wetgevingen.

Vervolgens gaat het verdrag uit van de territoriale werking der nationale wetgeving. Dit betekent, dat de arbeiders in beginsel zijn onderworpen aan de wettelijke regelingen, welke van kracht zijn in het grondgebied, waar zij hun arbeid verrichten.

Ten slotte is het verdrag gebaseerd op de gedachte, dat voor de beoordeling van de aanspraak op uitkering verzekerings-tijdvakken, in het ene en in het andere land vervuld, worden samengeteld.

Ingevolge paragraaf 1 van het bij het verdrag behorende slotprotocol heeft het verdrag, voor wat de Bondsrepubliek betreft, betrekking op de onder bestuur van de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland staande gebieden. Tot die gebieden behoort niet het „Land-Berlijn”, dat een eigen status heeft.

Zowel van Nederlandse als van Duitse zijde wordt het echter wenselijk geacht, West-Berlijn te brengen onder de werksfeer van het verdrag. De nota's, welke op dit punt tussen de Nederlandse en Westduitse Regering zijn uitgewisseld, voorzien hierin.

In punt I van die nota's wordt bepaald, dat het Nederlands-Duits Verdrag inzake sociale verzekering, benevens het daarbij

Aan
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

behorende Slotprotocol en de Tweede Aanvullende Overeenkomst ook gelden voor het Land-Berlijn.

Punt II bevat o.m. een aanduiding van de organen, welke voor de verschillende takken van de sociale verzekering de uitkeringen zullen verlenen.

Blijkens punt III zal de regeling in werking treden met terugwerkende kracht tot 1 november 1952, de datum, waarop het Nederlands-Duits Verdrag inzake sociale verzekering in werking trad.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken,

A. A. VAN RHIJN.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.

Algemeen

Door de Vierde Aanvullende Overeenkomst bij het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake sociale verzekering (*Trb.* 1951, 57; zie ook *Trb.* 1952, 133, *Trb.* 1954, 158, en *Trb.* 1956, 137) verplicht de Bondsrepubliek Duitsland zich, aan Nederland een bedrag ineens te betalen van f 20 000 000, zijnde het bedrag, dat naar raming door Duitsland zou zijn betaald, indien tijdens de oorlog voor de in het gebied van de huidige Bondsrepubliek en West-Berlijn te werk gestelde Nederlandse arbeiders de normale premie krachtens de Invaliditeitswet was voldaan. Hoewel het door de Bondsrepubliek Duitsland verschuldigde bedrag bij gebrek aan exacte gegevens niet nauwkeurig kon worden vastgesteld, zodat dit aan de hand van de beschikbare gegevens moest worden geschat, is de ondergetekende van oordeel, dat het bedrag van f 20 000 000 alleszins redelijk is te achten.

Bij de op 1 november 1952 in werking getreden Derde Aanvullende Overeenkomst (*Trb.* 1951, 62; zie ook *Trb.* 1952, 135) werd een regeling getroffen met betrekking tot afspraken ingevolge de sociale verzekering van de Nederlandse werknemers, die op grond van ambtelijke arbeidsbemiddeling in de periode van 1940 tot en met 1945 in het gebied van de tegenwoordige Bondsrepubliek Duitsland werkzaam zijn geweest. Krachtens deze Derde Aanvullende Overeenkomst werden in de gevallen, waarin het feit of de omstandigheid, welke tot rentetoekenning aanleiding geeft, zich vóór 1 januari 1952 had voorgedaan, de door genoemde Nederlandse werknemers bij de verzekeringsorganen van de Bondsrepubliek Duitsland vervulde verzekeringstijdvakken geheel door het orgaan van de Nederlandse invaliditeits- en ouderdomsverzekering in aanmerking genomen, zowel voor de beoordeling van het recht op een rente als voor de vaststelling van het bedrag der rente. In de gevallen, welke zich na 31 december 1951 voordeden, werden de tijdvakken, gedurende welke de Nederlandse werknemers in de Westduitse rentenverzekering opgenomen waren, door het Nederlandse orgaan echter slechts dan op bovenbedoelde wijze in aanmerking genomen, indien over die tijdvakken tegenover de Duitse organen geen aanspraak op rente bestond. Op grond van de bepalingen van de Derde Aanvullende Overeenkomst waren de Westduitse organen verplicht aan het Nederlandse orgaan de kosten van de op dit orgaan krachtens de overeenkomst rustende verplichtingen te vergoeden.

Deze vergoeding was in de overeenkomst vastgesteld op een som ineens voor de tot en met 31 december 1951 toe te kennen gedeelten van renten en een jaarlijkse som ineens voor de na 31 december 1951 toe te kennen gedeelten van renten. Deze vergoeding heeft echter niet plaatsgevonden.

In de gevallen, welke zich na 31 december 1951 voordeden, kon het Nederlandse orgaan eerst een beslissing nemen op een aanvraag om rente van een persoon, die op grond van ambtelijke arbeidsbemiddeling in het gebied van de tegenwoordige Bondsrepubliek Duitsland was te werk gesteld, indien bekend

was, of van Duitse zijde een rente werd toegekend. In het bevestigend geval hield het Nederlandse orgaan geen, in het ontkennend geval wel rekening met de Duitse verzekerings-tijdvakken. Nu hebben de Duitse organen indertijd medege-deeld, dat zij vele maanden nodig hebben om op een rente-aanvraag een beslissing te nemen. Dit vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat tijdens de oorlog de archieven van de Duitse organen veelal zijn vernietigd. Hierbij komt nog, dat de betrokken Nederlandse arbeiders, zo zij al over de gegevens beschikken, in de meeste gevallen slechts zeer onvoldoende inlichtingen kunnen verstrekken. Het behoeft geen betoog, dat een en ander een aanzienlijke vertraging veroorzaakte in de afdoening van aanvragen om renten krachtens de Invaliditeitswet, de Mijnarbeidersinvaliditeitswet en de Noodwet Ouderdomsvoorziening. De op dit punt bestaande onbevredigende situatie gaf reeds aanleiding tot tal van tot de Regering gerichte adressen.

De moeilijkheden, ondervonden bij de toepassing van de Derde Aanvullende Overeenkomst, hebben ertoe geleid, dat in overweging werd genomen, deze overeenkomst te wijzigen of te vervangen door een nieuwe overeenkomst om langs deze weg te bereiken enerzijds, dat de belanghebbenden niet langer gedupeerd zouden worden door de vertraging, welke uit de geldende regeling voortvloeit en anderzijds, dat de niet on-aanzienlijke administratiekosten, welke de toepassing van deze overeenkomst voor de Nederlandse organen medebrengt, zouden worden verminderd. Van Nederlandse zijde werd aan de Duitse autoriteiten voorgesteld, de geldelijke verplichtingen van Duitsland op het gebied van de rentenverzekering, voortvloeiende uit de tewerkstelling van Nederlandse arbeiders tijdens de oorlog in het gebied van de tegenwoordige Bondsrepubliek Duitsland en West-Berlijn, te voldoen door betaling van een som ineens, gelijk aan het bedrag, hetwelk naar schatting door Duitsland zou zijn betaald, indien indertijd op normale wijze de premie krachtens de Invaliditeitswet was voldaan.

Op deze wijze zou het mogelijk worden gemaakt, de tijdvakken, gedurende welke Nederlandse arbeiders tijdens de oorlogsjaren in het gebied van de huidige Bondsrepubliek en West-Berlijn werkzaam waren, volledig als Nederlandse tijdvakken te beschouwen.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, thans te kunnen mededelen, dat de onderhandelingen, welke op dit punt tussen een Nederlandse en een Duitse delegatie zijn gevoerd, volledig tot overeenstemming hebben geleid. De Derde Aanvullende Overeenkomst is vervangen door de Vierde Aanvullende Overeenkomst, waarin een regeling, als door Nederland blijkens het vorenstaande wenselijk werd geoordeeld, is opgenomen.

Artikel 1

Bij dit artikel worden, voor zover in de overeenkomst niet anders is bepaald, de bepalingen van het Nederlands-Duits Verdrag inzake sociale verzekering en van de daarbij behorende Aanvullende Overeenkomsten van toepassing verklaard op de Nederlandse werknemers, die in de periode tussen 13 mei 1940 en 1 september 1945 in het gebied van de tegenwoordige Bondsrepubliek Duitsland en West-Berlijn werkzaam zijn geweest.

Artikel 2

De Derde Aanvullende Overeenkomst had betrekking op de Nederlandse werknemers, die op grond van ambtelijke arbeidsbemiddeling in het tijdvak 1940 tot en met 1945 in het gebied van de huidige Bondsrepubliek Duitsland werkzaam zijn geweest. In de Vierde Aanvullende Overeenkomst is de eis, dat ambtelijke arbeidsbemiddeling moet hebben plaatsgevonden, komen te vervallen. Het zou niet juist zijn, nog langer aan deze eis vast te houden. Het wordt namelijk steeds moeilijker om vast te stellen of ambtelijke arbeidsbemiddeling al dan niet heeft plaatsgevonden, terwijl het laten vervallen van bedoelde eis bovendien het voordeel biedt, dat b.v. ook personen, die na een razzia in het gebied van de huidige Duitse Bondsrepubliek of West-Berlijn hebben ge-

werkt, de voordelen van de regeling kunnen genieten. Voorts is in de onderhavige overeenkomst bepaald, dat de tewerkstelling moet hebben plaatsgevonden tussen 13 mei 1940 en 1 september 1945 en dat de betrokkene vóór 1 december 1945 zijn werkzaamheden moet hebben beëindigd en uiterlijk 31 december 1945 in Nederland moet zijn teruggekeerd.

Voor de Nederlandse arbeiders, die aan deze voorwaarden voldoen, bevat het eerste lid een regeling, krachtens welke de tijdvakken, door hen in de Duitse renteverzekeringen voor arbeiders of voor bedienden vervuld, worden beschouwd als vervuld voor de Nederlandse verzekering tegen geldelijke gevolgen van invaliditeit, ouderdom en overlijden.

Nu kan het een enkele maal voorkomen, dat een Nederlandse arbeider, ten aanzien van wie het eerste lid wordt toegepast, vóór zijn tewerkstelling in Duitsland niet ingevolge de Nederlandse Invaliditeitswet verzekerd was. In een zodanig geval wordt de arbeider krachtens het tweede lid voor de toepassing van de artikelen 75 en 76 der Invaliditeitswet, welke betrekking hebben op de berekening van de rente, als verzekerd beschouwd met ingang van de dag, waarop hij in Duitsland is te werk gesteld. Deze bepaling wordt alleen toegepast, indien zulks voor de betrokkene gunstiger is.

In het derde lid is vastgelegd, dat op grond van Duitse verzekeringstijdvakken, die krachtens het eerste lid worden beschouwd als Nederlandse tijdvakken, geen aanspraken kunnen worden ontleend aan de Duitse rentenverzekeringen.

Artikel 3

Krachtens dit artikel betalen de Westduitse organen aan de Sociale Verzekeringsbank een bedrag ineens van f 20 000 000.

Artikelen 4 en 5

Deze artikelen behoeven geen nadere toelichting.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken,
A. A. VAN RHIJN.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. LUNS.

De Vijfde Aanvullende Overeenkomst bij het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake sociale verzekering (*Trb.* 1951, 57; zie ook *Trb.* 1952, 133, *Trb.* 1954, 158, en *Trb.* 1956, 137) strekt ertoe de renten en toeslagen ingevolge de Nederlandse en Westduitse wetgeving op het gebied van de invaliditeits- en ouderdomsverzekering, de verzekering bij overlijden en de pensioenverzekering voor mijnwerkers, verschuldigd over het tijdvak van 1 februari 1946 tot 1 september 1949, alsnog volledig uit te betalen aan de wederzijdse onderdanen, die in het andere land verblijven.

Op grond van artikel 3 van genoemd verdrag hebben personen, die op het grondgebied van een der beide landen woonachtig zijn, met ingang van 1 november 1952, de datum van inwerkingtreding van het verdrag, aanspraak op de uitkeringen ingevolge de sociale verzekeringswetten van elk der beide landen, met inbegrip van de bijlagen uit openbare middelen. Het vierde lid van artikel 34 van het verdrag bepaalt voorts, dat over de tijd, liggende vóór het in werking treden van het verdrag, slechts uitkeringen worden verstrekt ingevolge een aanvullende overeenkomst.

Krachtens de bepalingen van Titel I van de Eerste Aanvullende Overeenkomst betreffende de betaling van renten over de tijd vóór het in werking treden van het verdrag (*Trb.* 1951, 58) worden over het tijdvak van 1 april 1951, de datum van inwerkingtreding van deze overeenkomst, tot 1 no-

vember 1952, de datum van inwerkingtreding van het verdrag, de renten en toeslagen ingevolge de renten- en ongevallenverzekeringen onverkort uitbetaald aan Nederlandse en Duitse onderdanen, die in één van beide Staten wonen.

Krachtens de bepalingen van Titel II van genoemde overeenkomst worden over het tijdvak van 1 september 1949, de datum van oprichting van de Bondsrepubliek Duitsland, tot 1 april 1951 alleen de renten ingevolge de renten- en ongevallenverzekeringen uitbetaald aan Nederlandse en Duitse onderdanen, die in één van beide Staten wonen. Hierbij zij echter opgemerkt, dat over laatstgenoemd tijdvak van Nederlandse zijde wel in de Bondsrepubliek Duitsland worden uitbetaald de toeslagen op de renten ingevolge de Invaliditeitswet, bedoeld in het besluit van de Secretarissen-Generaal van de Departementen van Sociale Zaken en van Financiën van 9 juli 1941 (*Verordeningenblad* 1941, nr. 159).

Van Duitse zijde worden de met ingang van 1 juni 1949 in Duitsland ingevoerde toeslagen op de renten in Nederland uitbetaald.

Ingevolge het bepaalde in paragraaf 10 van het bij het bedoelde Nederlands-Duits verdrag behorende slotprotocol zal voor de betaling van achterstallige renten der sociale verzekering, welke vóór 1 september 1949 door een verzekeringsorgaan van een der beide verdragsluitende Staten aan belanghebbenden in de andere Staat overeenkomstig de voor dat orgaan geldende nationale voorschriften verschuldigd waren en ten gevolge van de feitelijke omstandigheden niet konden worden betaald, de voor het Nederlands-Duitse betalingsverkeer bevoegde „Gemengde Commissie” een regeling treffen. De „Gemengde Commissie” heeft de behandeling van deze aangelegenheid overgelaten aan de z.g. Contactcommissie, bestaande uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Financiën en De Nederlandsche Bank enerzijds en het Duitse Ministerie van Economische Zaken en de Bank Deutscher Länder anderzijds. Deze Contactcommissie heeft ter zake besloten, dat de transfer van achterstallige renten over het tijdvak van 9 mei 1945 tot 1 september 1949 kan plaatsvinden, met dien verstande, dat de afwikkeling over nog vast te stellen perioden verdeeld wordt. Voorts besloot de commissie, dat de besprekingen ter zake gevoerd zouden worden tussen het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid en het Duitse Ministerie van Arbeid. Bedoelde besprekingen hebben geleid tot de opstelling van de Vijfde Aanvullende Overeenkomst.

Krachtens deze overeenkomst zullen over het tijdvak van 1 februari 1946 tot 1 september 1949 de renten en eventuele toeslagen ingevolge de renten- en ongevallenverzekeringen van elk der beide landen volledig worden uitbetaald aan de wederzijdse onderdanen, die in het andere land verblijven. Voorts zullen, voor zover dit nog niet is geschied, over het tijdvak van 1 september 1949 tot 1 april 1951 ook de toeslagen op de renten alsnog volledig worden uitbetaald. Hierbij zij nog het volgende opgemerkt.

Zoals hierboven reeds werd medegedeeld, zal de verdere uitbetaling van achterstallige renten en toeslagen plaatsvinden vanaf 1 februari 1946. Deze datum houdt verband met de „Inter-Allied Reparation Agency”-overeenkomst (*Stb.* J 189), krachtens welke de geallieerden zich verbonden hebben in geen geval aanspraken van Duitsers over tijdvakken, liggende vóór 24 januari 1946 — de z.g. I.A.R.A.-peildatum —, vrij te geven.

Voorts mogen de ondergetekenden er de aandacht op vestigen, dat op 20 juni 1948 in West-Duitsland een geldsanering heeft plaatsgevonden, waarbij R.M. 10 werden omgezet in D.M. 1. In verband hiermede zal van Duitse zijde over het tijdvak vóór 1 juli 1948 slechts een tiende gedeelte van het bedrag van de achterstallige rentetermijnen kunnen worden uitbetaald. Van Nederlandse zijde zal men moeilijk anders kunnen doen dan in deze consequentie van de Duitse geldsanering te berusten.

De hierboven aangegeven regeling is neergelegd in artikel 1 van de Vijfde Aanvullende Overeenkomst. Ten einde te voorkomen, dat op het punt van de nabetaaling van renten

ingevolge de sociale verzekering over de tijd vóór het in werking treden van het verdrag twee overeenkomsten naast elkaar zouden bestaan, is de Vijfde Aanvullende Overeenkomst zo geformuleerd, dat bij de inwerkingtreding daarvan de Eerste Aanvullende Overeenkomst buiten werking kan treden (artikel 11).

In de artikelen 2 en 3 worden voor de verschillende takken van sociale verzekering de organen aangewezen, die voor de betaling dienen zorg te dragen en waarbij de belanghebbenden hun aanvraag moeten indienen.

De overige artikelen dragen een technisch karakter en behoeven geen nadere toelichting.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken,

A. A. VAN RHIJN.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.